

AUTORSKI RAD

STJEPAN PLEVNJAK dipl.oec.
Ekonomsko-politički suradnik i član
Hrvatske demokratske seljačke stranke Čakovec

TEMA:

PRIJEDLOG ZA RASPRAVU O NOVOJ EKONOMSKOJ POLITICI ZA POLJOPRIVREDNU PROIZVODNJU U HRVATSKOJ

Čakovec, 25. II 2010. g.

Predsjednik HDSS-a
IVAN MARTAN

Hrvatska demokratska seljačka stranka
Sjedište: Čakovec

U Čakovcu, 25.02.2008.

Predmet: Prijedlog za raspravu o Novoj
Ekonomskoj politici za poljoprivrednu
Proizvodnju u Hrvatskoj.

1. UVOD

Poljoprivredna proizvodnja, a naročito ratarstvo, voćarstvo i vinogradarstvo odvija se pod "vedrim nebom" te je podložna mnogobrojnim vremenskim uvjetima; kiša, suša, snijeg, poplave itd. Iz tih razloga investitori neradu ulažu veća sredstva u poljoprivrednu proizvodnju. Koeficijent obrtaja u poljoprivrednoj proizvodnji ne dostiže u prosjeku ni jedan obrtaj na godišnjoj razini. Politički događaji također djeluju na uvjete poljoprivredne proizvodnje (ratovi, minska polja, posijano olovo, razaranje nasada, dugogodišnja nemogućnost obrade tla zbog posljedica ratovanja itd.

Svi navedeni, a i mnogi drugi faktori djeluju na cijenu koštanja agroindustrijskih i poljoprivrednih proizvoda, koja je zbog svega navedenog vrlo visoka.

Da bi se potrebe hrane stanovništva pojedine zemlje stimuliraju poljoprivrednu proizvodnju raznim oblicima (poticaji, regresi, garantirane cijene, porezne olakšice i slično).

Kako se u našoj zemlji javljaju sve veći problemi u djelatnosti poljoprivredne proizvodnje za zadovoljenje potreba stanovništva zemlje, nedostatna je proizvodnja niz poljoprivrednih proizvoda, pa se velike količine pojedinih proizvoda namiruju uvozom istih.

Za rješavanje problema u poljoprivrednoj proizvodnji moraju postojati u državi odgovarajuće rezerve, što naša država ne posjeduje. Ako pogledate samo Međunarodne pričuve Hrvatske narodne banke (Statistički ljetopis Republike Hrvatske 2009. stranica 376), vidjet ćete da ova banka ima sama devizne pričuve poslovnih banaka na dan 31.12.2008. g. U iznosu od 9.120.000.000.- €, dok zlatnih pričuva nemamo ni jedan gram zlata. – (katastrofa).

Razaranje poljoprivrede u nas nastalo je nakon 1990. godine raspadom velikih poljoprivrednih kombinata koji su proizvodili 90% tržišnih potreba stanovništva uz istovremeno 10% vlasništva zemljišta.

Zemlja je mahom data individualnim poljoprivrednicima koji na istim površinama više ne mogu proizvoditi sve potrebe za hranom stanovništva. Zaoštreni uvjeti poslovanja u poljoprivredi, osiromašuju se poljoprivredni proizvođači, stvaraju sve manju akumulaciju, neki srljaju u gubitke te nedostaje sredstava za reprodukciju u poljoprivredu, što pak uvjetuje sve manje određenih proizvoda, da ne bismo bili gladni, moramo uvoziti razne vrste hrane.

Ovdje želimo ponuditi naše viđenje kako u buduće organizirati poljoprivrednu proizvodnju da bismo namirili osnovne potrebe stanovništva za hranom.

Naš Statistički ljetopis Republike Hrvatske ne prikazuje količine uvoza i izvoza pojedinih poljoprivrednih proizvoda pa možemo konstatirati da nemamo materijalni bilans proizvodnje i potrošnje poljoprivrednih proizvoda. Ipak opće nam je poznato iz sredstava informiranja da uvozimo velike količine proizvoda kao što je: živa stoka, živa telad, odojci, junetina, govedina, janjad, svinje, mlijeko i mliječni proizvodi itd.

Hrvatski poljoprivredni proizvođači kadri su proizvesti sve potrebne količine gore navedenih proizvoda, ali uz uvjet da ta proizvodnja bude ekonomski interesantna i prihvatljiva.

2. DOSADAŠNJA EKONOMSKA POLITIKA DRŽAVE U OBLASTI POLJOPRIVREDE

Naša zemlja nema dugoročnu politiku u oblasti poljoprivredne proizvodnje, već se svake godine donosi odgovarajuća politika za poljoprivredu.

Tako imamo sada poticaje po količini (mlijeko, riba i sl.) te po površini zemljišta bez obzira kako se i da li se uopće obrađuje ili se ne obrađuje.

Često se dešava da se poticaji ne isplaćuju u zakonskim rokovima. Poticaji se isplaćuju direktno pojedinim proizvođačima, ovaj sistem vrlo je neefikasan, skup, masa službenika radi na utvrđivanju poticajai ispisivanju virmanskih naloga. Kontrola ispravnosti u ovoj sferi zapravo realno nije moguća. Gdje nema odgovarajuće kontrole, dešavaju se razne devijacije pa i zlouporabe poticaja.

Iz svega napred navedenog može se pretpostaviti da dosadašnji sistem poticaja ne daje željene rezultate pa se stoga postavlja pitanje daljnjeg funkcioniranja ovog modela ekonomske politike u poljoprivredi.

Svima nam je poznato da smo iz Hrvatske izvozili najkvalitetnije juneće meso u Italiju, isto tako smo izvozili mladu, tovljenu junad 450-550 kg u Italiju i to u velikom broju, u Sjedinjene američke države izvozili smo svinjske šunke u većim količinama (Gavrilović Petrinja). Danas tog izvoza nema, ali nema ni proizvođača koji su te vrste junadi proizvodili. Sada imamo samo prazne seljačke štale gdje se ta stoka prije 30 godina proizvodila. Ti seljaci uglavnom su ili izumrli ili su bankrotirali zbog gubitaka koje je pratila takva proizvodnja. Zašto nam se to dogodilo, nadležne vlasti morale bi sagledati i dati odgovor na to. Slično nam se dogodilo i sa drugim proizvodima našeg agrara.

3. UTJECAJ DEVIZNOG TEČAJA NA PROIZVODNJU U POLJOPRIVREDI

Na prvi pogled moglo bi se konstatirati, odnosno postaviti pitanje kakve veze ima devizni tečaj na poljoprivrednu proizvodnju, a ipak mislimo da posredno ima vezu. Evo kako ima vezu:

Srednji tečaj EUR-a 31.12.1998. godine u odnosu na kunu bio je 7,5821 kuna, da bi se taj tečaj 31.12.2008. godine srtozao na 7,2232 kune, vrijednost kune u tom razdoblju povećana je za taj period 4,97%.

Istovremeno ako promatramo indeks inflacije (rast potrošačkih cijena) u periodu 1999. godina u odnosu na 31.12.2008. godine, kumulativni indeks inflacije iznosi 139,50%, što znači da su cijene na malo u proteklom razdoblju porasle za 33,50 %.

Kako je tečaj EUR-a u odnosu na kunu u tom razdoblju smanjen za 4,97%, a da tome dodamo stopu inflacije od 33,50%, proizlazi da je uvoz isplativiji od izvoza za 38,47%.

Cijena koštanja proizvodnje u poljoprivredi u navedenom razdoblju povećana je najmanje za 33,50%, a kroz obračun izvoza dobije se 4,97% manje. Tko može proizvoditi za izvoz u takvim obračunskim uvjetima?

Korištene poljoprivredne površine

Korištene poljoprivredne površine u 1988. i 2008. godini pokazuje niže navedena tabela:

	Struktura – vrsta površina	Korišteno ha		Indeks 2008/1988	Razlika + / - kn
		1988.	2008.		
1.	Oranice i vrtovi te povrtnjaci	930.000	861.670	92,65	-68.330
2.	Livade	410.000	342.430	83,52	-67.570
3.	Voćnjaci i maslinici	71.000	51.250	72,18	-54.680
4.	Vinogradi	73.000	33.741	46,22	-39.259
	Ukupno ha:	1.484.000	1.289.091	86,87	-194.909

Izvor: Za 1988. godinu SGJ str. 516, za 2008. godinu DZS str. 246.

Prednja tabela nam pokazuje da su korištene poljoprivredne površine u 2008. godini bile u površini od 1.289.091 hektara. U posljednjih 20 godina manje se koristi 194.909 hektara što u relativnom odnosu iznosi 13,13% manje. Najveći pad bilježi se kod vinograda gdje je smanjenje čak za 53,78%, zatim kod voćnjaka gdje smanjenje iznosi 27,82%, kod livada smanjenje je 16,48 % dok je kod oranica i vrtova smanjena površina za 7,35%.

Pored navedenih površina postoje i pašnjaci, ali za njih nema podataka (preciznih). Naime u SGJ na str. 516 iskazano je pašnjaka 1.152.000 hektara, dok u ediciji DZS te površine nisu posebno iskazane, već se napominje da se veće površine koriste za ispašu stoke na državnom zemljištu.

Poljoprivredna proizvodnja osnovnih proizvoda.

Ukupnu poljoprivrednu proizvodnju osnovnih poljoprivrednih proizvoda za 1988. i 2008. godinu prikazuje se u niže navedenoj tabeli.

	VRSTA PROIZVODA	PROIZVODNJA TONA		INDEKS 2008 / 1988
		1988.	2008	
1.	Pšenica	1.434.000	858.333	59,86
2.	Raž	16.000	4.079	25,49
3.	Ječam	155.000	279.106	180,07
4.	Kukuruz	2.004.000	2.504.940	125,00
5.	Šećerna repa	967.000	1.269.536	131,29
6.	Soja	48.941	107.558	219,77
7.	Uljana repica	47.716	62.942	131,91
8.	Krumpir	549.000	255.554	46,55
	Ukupno:	5.221.657	5.342.048	102,30

Izvor: Za 1988. g. SGJ str.517, za 2008. g. DZS str. 247.

Brojno stanje stoke prikazujemo u niže navedenoj tabeli:

	VRSTA STOKE	U KOMADIMA		INDEKS
		1988.	2008	2008 / 1988
1.	Goveda	824.000	454.000	55,10
2.	Svinje	1.655.000	1.104.000	66,71
3.	Ovce	743.000	643.000	86,54
4.	Konji	43.000	16.000	37,21
	Živina	16.458.000	10.015.000	60,85

Izvor: Za 1988. g. SGJ str.519, za 2008. g. DZS str. 255, 256, 257.

4. NOVA EKONOMSKA POLITIKA ZA POLJOPRIVREDNU PROIZVODNJU.

Možemo slobodno konstatirati da dosadašnji model ekonomske politike za poljoprivrednu proizvodnju ne daje dobre rezultate, jer država vlastitom proizvodnjom ne može zadovoljiti potrebe stanovništva a kamo li i turizma. Mnogi proizvođači su propali ili im prijete stečaj.

Kao novi model predlaže se slijedeće:

- 4.1. Umjesto nedostatnih poticaja svega i svačega potrebno je uvesti:
 - a) Regresiranje cijene cjelokupnog repromaterijala za poljoprivrednu proizvodnju (sjeme, sredstva za zaštitu bilja, pogonsko gorivo i mazivo, cjelokupna oprema strojevi, uređaji i instalacije, rasplodna stoka i sl.)
 - b) Osigurati kredite za investicije u poljoprivredu na rok povrata 30 godina, i kamatnu stopu od 2% godišnje uz poček od 3 godine.
 - c) Devizni tečaj uskladiti sa indeksom rasta potrošačkih cijena kako bi naši proizvođači bili konkurentni na svjetskom tržištu sa svojim proizvodima.
 - d) Za poljoprivredne proizvode ukinuti PDV i sve druge dažbine kod uvoza repromaterijala za poljoprivredu.
 - e) Ukinuti sva financijska opterećenja poljoprivrednika (vodni doprinos, uređenje vodotoka, koncesije državi za korištenje zemljišta, rente i slično).
 - f) Forsirati formiranje poljoprivrednih zadruga kako bi proizvođači mogli preko otkupnih stanica lakše doći na tržište sa poljoprivrednim proizvodima.
 - g) Poljoprivredno-savjetodavne službe razmjestiti u Poljoprivredne zadruge, umjesto da veći dio svog vremena provode kao činovnici u županijskim sjedištima.
- 4.2. Uvesti minimalne garantirane cijene glavnih poljoprivrednih proizvoda do nivoa cijene koštanja uvećane za 6% akumulacije (goveda, svinje, telad, junad tovna, rasplodna grla, tovne i rasplodne svinje, kukuruz, pšenica, šećerna repa).
- 4.3. Osigurati kratkoročne kredite na rok otplate od 13 mjeseci i kamatnu stopu od 2% iznad stope inflacije u tekućoj godini.
- 4.4. Organizirati masovno osiguranje cjelokupne proizvodnje u poljoprivredi protiv šteta od tuče, poplave, požara i drugih nepogoda što bi solidarno trebali platiti svi

poljoprivrednici, kao neka vrsta obaveznog osiguranja na bazi solidarnosti svih proizvođača.

- 4.5. Osmisliti kompleksni sistem zadrugarstva od zadruga do zadružnih asocijacija, radi organiziranog plasmana stoke voća i povrća, vina, ulja i td, a sve u cilju podjele rada unutar cjelokupnog sistema djelatnosti.
- 4.6. Neobrađeno državno zemljište dati na obradu i upravljanje općinama i gradovima kako ne bi bilo neobrađenog plodnog zemljišta.
- 4.7. Zakonom propisati da se omogući besplatna ispaša stoke u državnim šumama (svinje, ovce, konji) eventualno uz simboličnu naknadu.
- 4.8. Upisi na poljoprivredne škole i fakultete kao i post diplomski studiji da budu besplatni ili uz simbolično plaćanje kako bi što više pameti i znanja ušlo u poljoprivredne tokove.
- 4.9. Privatizirati sva poljoprivredna poduzeća koja su u većinskom vlasništvu države i to bezuvjetno, kako bi se stvorila optimalnija poduzetnička klima. Pokazalo se do sada da država nije dobar poduzetnik (nestanak 30 tisuća tona pšenice).
- 4.10. Kao prateću industriju, razvijati i poticati kroz povoljne kreditne aranžmane prerađivačku prehrambenu industriju, tu se misli na preradu kukuruza, krumpira, mesa i mesne konzerve, razno povrće (grah, grašak, mrkva, mahune, rajčica, sokovi od raznog voća i td.).
- 4.11. Početi razmišljati o formiranju općinskih uslužnih klaonica stoke za potrebe seoskog stanovništva. Naime ulaskom hrvatske u Europsku uniju neće se moći vršiti klanje stoke po dvorištima pa moramo biti spremni na vrijeme riješiti i ovaj problem.
- 4.12. Izraditi planove izgradnje biogeneratora kod velikih farmi u cilju proizvodnje bio plina i električne energije iz otpada farmi, a sve u cilju većeg rentabiliteta poslovanja farmi i ne zagađivanja okoline.
- 4.13. Brže razminiravanje poljoprivrednog zemljišta.
- 4.14. Konkretnije povezivanje zelene i plave Hrvatske – poljoprivredu usmjeravati prema potrebama turizma i obrnuto.
- 4.15. Izraditi materijalne bilance poljoprivredne proizvodnje; za domaće potrebe stanovništva, za potrebe turista, za mogući izvoz i u tom pravcu usmjeravati proizvodnju.

- 4.16. Za provedbu predloženih novih ekonomskih mjera potrebna je jaka državna Poljoprivredna banka koju treba odmah osnovati. Osnivač mora biti država i prehrambena industrija.
- 4.17. Zakonom treba osigurati da se plaćanje za isporučene proizvode vrši u rokovima od 40-60 dana. Tko to ne izvrši čini krivično djelo i odmah ga se prijavljuje nadležnim organima radi provedbe stečaja firme dužnika.
- 4.18. Formirati državnu nadzornu agenciju koja će provoditi kontrolu provedbe svih naprijed navedenih mjera.
- 4.19. Za provedbu nove ekonomske politike u poljoprivredi treba utvrditi detaljan terminski plan provedbe novih mjera.
- 4.20. Detaljnim analizama i proračunima treba utvrditi ukupna potrebna financijska sredstvaza provedbu novih ekeonmskih mjera.
- 4.21. Za novu ekonomsku politiku u poljoprivredi organizirati javnu raspravu u svim selima, a po potrebi organizirati i referendum svih birača.
- 4.22. Za provedbu Nove ekonomske politike u poljoprivredi Hrvatske, potrebno je ustanoviti visinu financijskih sredstava potrebnih za realizaciju planirane pojedine vrste poljoprivrednih proizvoda, kao i za poljoprivredu u cjelini. Treba ustanoviti i izvore financiranja kao i uvjete financiranja kako za investiciona ulaganja isto tako i za potrebna obrtna sredstva.
- 4.23. Naš pregovarački tim iz poglavlja poljoprivrede s Komisijom europske unije, prilikom pregovora morali bi se izboriti za Novu ekonomsku politiku poljoprivredne proizvodnje u Hravatskoj, u protivnom i dalje ćemo kupovati hranu u inozemstvu za naše potrebe. Pod uvjetom da Komisija europske unije prihvati našu Novu ekonomsku politiku poljoprivredne proizvodnje u Hravatskoj, možemo biti sigurni da ćemo proizvoditi dovoljno hrane za vlastite potrebe i za izvoz.
- 4.24. Umjesto zaključka provedbom Nove ekonomske politike poljoprivredne proizvodnje u Hravatskoj, smanjit će se uvoz i povećati izvoz iz oblasti poljoprivrede. Time će pozitivno utjevati na platnu bilancu zemlje. Nova ekonomska politika poljoprivredne proizvodnje u Hravatskoj, otvara veliki broj novih radnih mjesta za 150 – 200 tisuća radnika u poljoprivredi i prehrambenoj industriji (novi ekološki poizvodi, bobičasto voće, prirodni sokovi, mesno-konzervna industrija, male klaonice, novi menadžeri za potrebe tržišta i td).

**Sastavio autor:
PLEVNJAK STJEPAN DIPL.OEC.**

**Predsjednik HDSS-a
IVAN MARTAN**